

Qalib də razıdır, məğlub da

Moskva görüşü Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyan Ermənistanla sülh sazişinin imzalanma prosesinə müsbət impuls verdi

Son bir ay ərzində Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin bağlanması istiqamətində müxtəlif səviyyələrdə görüşlər keçirilir. Bütün bu danışıqlar, aparılan müzakirələr tərəfləri sülh sazişinə nail olmağa bir qədər də yaxınlaşdırır.

Danışıqlar prosesinə nəzər yetirsək görərik ki, hər iki tərəf bəzi məsələlərin həllində razılığa gəliblər. Məsələn, mayın 1-dən 4-nə kimi Vaşinqtonda ABŞ Dövlət katibi Entoni Blinkenin vasitəçiliyi ilə Azərbaycan xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və Ermənistan XİN başçısı Ararat Mirzoyan arasında aparılan danışıqlarda nazirlər və onları müşayiət edən nümayəndə heyətinin üzvləri "Sülh və dövlətlərarası

münasibətlərin qurulması haqqında" ikitərəfli saziş layihəsinin bəzi maddələri üzrə qarşılıqlı razılıq da əldə etdilər.

Tərəflər arasında növbəti görüş isə mayın 14-də Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Şarl Mişelin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında Brüsseldə oldu. Brüsseldə sayca 5-ci görüşdə sülh müqaviləsi yenidən müzakirə edildi. Bu görüş də əvvəlki görüşlərdəki kimi Azərbaycanın diplomatik üstünlüyü ilə başa çatdı. İlham Əliyev, hər zaman olduğu kimi, mövqeyində dəyişikliyin olmadığını, sülh müqaviləsinin yalnız təklif etdiyi 5 məlum prinsip əsasında imzalanma biləcəyini bəyan etdi.

Tərəflər arasında keçirilən 10-cu görüş

Mayın 19-da Moskvada yenidən XİN başçıları səviyyəsində növbəti görüş keçirildi. Sergey Lavrovun iştirakı ilə baş tutan görüşdə Ermənistan və Azərbaycan arasında münasibətlərin normallaşması barədə müzakirələr aparıldı. Görüşdə nazir Ceyhun Bayramov və Ararat Mirzoyan Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya liderlərinin üçtərəfli bəyanatlarının icrası ilə bağlı mövqelərini təqdim etdilər. Tərəflər həmçinin "Sülh və dövlətlərarası münasibətlərin qurulması haqqında" saziş layihəsi üzərində işi davam etdirdilər. Bundan əlavə, nazirlər arasında hələ də fikir ayrılıqlarının mövcud olduğu mövzular ətrafında konstruktiv danışıqlar aparıldı. XİN başçıları müzakirələri davam etdirmək barədə razılaşıdılar.

Ölkə rəhbərləri səviyyəsində növbəti görüş isə Rusiyanın vasitəçiliyi ilə Moskvada reallaşdı. Mayın 25-də Kremldə tərəflər arasında sayca 10-cu görüş reallaşdı. Bunadək tərəflər 5 dəfə Brüsseldə, 2 dəfə Soçidə, 1 dəfə Praqada, 1 dəfə Moskvada üçtərəfli görüşlər keçirmişdilər. Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin vasitəçiliyi ilə Moskvada keçirilən 2-ci görüşdə də tərəflər rəsmən bir-birinin ərazi bütövlüyünü tanıdıqlarını bəyan etdilər. Yəni tərəflər 1991-ci ilin Alma-Ata Bəyannaməsinə və Ermənistanın 29,800 kvadratkilometr, Azərbaycanın 86,600 kvadratkilometr ərazisinin toxunulmazlığına birmənalı sadıqlıqlarını təsdiqlədilər. Bəlli oldu ki, sərhədlərin delimitasiyasının yekunlaşdırılması danışıqlar vasitəsilə baş tutacaq.

Sonuncu Brüssel görüşündə də bu məsələ gündəmə gəlmişdi. Rəsmi Bakının İrəvan üzərindəki növbəti diplomatik zəfəri kimi yadda qalan bu görüşdə İlham Əliyev Paşinyanı həqiqətlərin etirafına məcbur etdi. Brüssel görüşünün ön önəmli məqamı Ermənistanın Azərbaycanın 86,6 min kvadratkilometrlik ərazisini tanıması, bununla bağlı rəsmi açıqlama ilə çıxış etməsi oldu. Bu da onu göstərdi ki, Ermənistan otuz illik işğal siyasətinə, həmçinin postmüharibə dövründəki söylərinə baxmayaraq, Azərbaycandan bir qarış belə ərazi əldə edə bilməyəcəyini anlayır.

Qalib də razıdır, məğlub da

Moskva görüşü Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyan Ermənistanla sülh sazişinin imzalanma prosesinə müsbət impuls verdi

Sülh sazişinə nail olmaq üçün imkanlar var

İndi keçək Kremldə baş verən son danışıqlar prosesinə. Bəllidir ki, Rusiya tərəflər arasında sülh danışıqlarının başlanmasını yaradan vasitəçidir. Rusiya regionda sülhün tərəfdarıdır və yeni nəqliyyat-kommunikasiyaların açılmasında maraqlıdır.

Vladimir Putinlə keçirilən görüşdə İlham Əliyev Rusiya tərəfinə minnətdarlığını bildirərək qonşu ölkənin bu istiqamətdəki söylərini çox yüksək dəyərləndirdi. Qalib Komandan bildirdi ki, Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanıması barədə Ermənistan rəhbərliyinin bu yaxınlardakı bəyanatlarından, eləcə də Azərbaycan Respublikasının sahəsinə konkret rəqəmlərlə göstərməklə ərazi bütövlüyümüzün tanınmasından sonra sülh sazişinin digər mədələrinin razılaşdırılması məsələsi daha asan olacaq. Çünki bu, başlıca amil idi.

Ali Avrasiya İqtisadi Şurasının geniş tərkibdə iclasında isə İlham Əliyev bir daha danışıqlar prosesinə

toxunaraq barış müqaviləsinin imzalanması üçün əlverişli imkanın yarandığını söylədi: "Vladimir Vladimiroviçin dediyi kimi və Ermənistanın rəsmən Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanıdığına nəzərə alsaq, hesab edirəm ki, sülh sazişinə nail olmaq üçün imkanlar var".

Əlavə edək ki, Moskvada İlham Əliyev öncə qonaq qismində Ali Avrasiya İqtisadi Şurasının geniş tərkibdə iclasına qatıldı. Sonra Vladimir Putinlə, ardınca isə üçtərəfli görüşdə iştirak etdi. İstər Ali Avrasiya İqtisadi Şurasının iclasında, istər Vladimir Putinlə keçirilən görüşdə, istərsə də üçtərəfli danışıqlarda İlham Əliyev bir daha dəmir məntiq və yüksək diplomatik məharət nümayiş etdirdi.

Düzdür, bu səfər zamanı da Nikol Paşinyan köhnə ampluasında qalaraq bəzi məsələlərdə yenə də Azərbaycanı ittiham etməyə cəhd etdi. Amma həm döyüş, həm də siyasət meydanında məğlub olduğu İlham Əliyevdən aldığı tərs şillə baş nazirə həqiqəti bir daha xatırlatmış oldu. Ermənistanın baş naziri əmin oldu ki, Azərbaycan Prezidentinin qarşısında hər mənada acizdir.

Bütün bunların fonunda N.Paşinyan vurğuladı ki, Ermənistan və Azərbaycan bir-birinin ərazi bütövlüyünü qarşılıqlı surətdə tanımaqla bağlı razılaşıblar. Demək olar ki, tərəflər bu əsasda münasibətlərin nizam salınması istiqamətində kifayət qədər yaxşı irəliləyirlər.

Bir həftədən sonra keçiriləcək görüşdə baş nazirlərin müavinləri nəyi müzakirə edəcəklər?

Tərəflər arasında keçirilən üçtərəfli görüşdə Rusiya Prezidenti bildirdi ki, Ermənistan və Azərbaycan arasında müəyyən çətinliklər var, buna baxmayaraq, vəziyyət nizamlanma istiqamətində inkişaf edir.

"Məhz bizim format sayəsində çox şeylərə nail olunub. 2020-ci ildə təkə hərbə əməliyyatlara son qoyulmayıb, iqtisadi və nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması və sərhədlərin delimitasiyası ilə bağlı iş başlanılıb. Bu müddət ərzində çox hadisələr baş verib. Detallara varmayacam", - deyər Putin bildirib. Rusiya Prezidenti qeyd edib ki, regionda nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması ilə

bağlı qalan məsələlərin həlli üçün Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya Baş nazirlərinin müavinlərinin gələn həftə görüşü planlaşdırılır: "Biz indi razılaşıdıq ki, bir həftə sonra baş nazirlərin müavinləri görüşəcəklər".

Rusiya baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk isə bununla bağlı qeyd edib ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında texniki həll olunmamış məsələlər qalır. Onun fikrincə, bunlar texniki, lakin çox vacib detallardır.

"Söhbət Azərbaycanla Ermənistan arasında sərhədi keçmə prosedurundan gedir. Sərhəd və gömrük nəzarəti necə aparılacaq. Bu, baş nazirinin müavinlərinin bir həftə sonra Moskvada müzakirə edəcəyi suallardır", - deyər Overçuk qeyd edib.

Bir sözlə, danışıqlar tərəfləri sülhə bir qədər də yaxınlaşdırdı. İlham Əliyevin müharibədən sonra hər zaman söylədiyi kimi, Azərbaycan daha 30 il İrəvanı gözləyə bilməz. Məhz bu danışıqlar mərhələsini, ümumi razılıqları nəzərə alan İlham Əliyev 2023-cü ili sülh üçün son fürsət kimi dəyərləndirib. Bu səbəbdən də Moskvada keçirilən görüşün iki ölkə arasında münasibətlərin normallaşma prosesinin sürətlənməsinə impuls verdiyini söyləmək olar.

Sonda onu da qeyd edək ki, bu barədə "Frans Press" və "Reuters" agentlikləri Azərbaycanın Fransadakı səfiri Leyla Abdullayevaya istinadən məlumat yayıb. Səfir vurğulayıb ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında Moldovanın paytaxtı Kişinyov şəhərində sülh sazişi imzalanma bilər. Belə ki, tərəflərin növbəti görüşünün iyunun 1-də Kişinyovda Avropa Siyasi Birliyinin sammiti zamanı reallaşacağı gözlənilir. Səfir məhz həmin sammit çərçivəsində keçiriləcək görüşdə Bakı və İrəvanın sülh sazişini imzalaya biləcəyini istisna etməyib. "Bu, tarixi məqamdır və qaçıрмаq olmaz", - səfir söyləyib. Kremlin sözcüsü Dmitri Peskov da oxşar açıqlama verərək yaxın vaxtlarda iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin imzalanma biləcəyinə işarə edib, lakin dəqiq yer və tarix deməyib.

Hər halda bütün danışıqların tərəfləri sülhə bir qədər də yaxınlaşdırdığı aydın görünür. Əgər bu, baş verərsə, Cənubi Qafqazda sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunması və regionda yeni bir dövrün başlanması kimi dəyərləndirilə bilər.

Rəşad BAXŞƏLİYEV,
"Azərbaycan"